

Lemsteraakjacht 'Rommerswael' uit slopershanden gered

Tekst: Jan Brilleman

Onlangs meldde Peter Sterk de oudste, als jacht gebouwde Lemsteraak aan om in het Stamboek Ronde- en Platbodemjachten te worden bijgeschreven. Haar naam is 'Witte Walvis', daarmee wordt de tegendraadse traditie voortgezet om de Lemsteraak steeds een andere naam te geven.

Deze aak heeft een respectabele geschiedenis achter de rug. Zij is gebouwd in 1901 bij Croles te IJlst en heeft een lengte van ruim 16 meter en een breedte van 4,75 meter. De eerste eigenaar, de Amsterdammer de heer Altink, lid van de zeilvereniging 'het Y' gaf haar de naam 'Elisabeth' mee. Hij is

in 1904 op zijn schip overleden. Daarom wordt de Lemsteraak in 1905 verkocht aan Tromp Meesters in Sleswijk, die haar op zijn beurt weer verkoopt aan P.E. van Vloten te Antwerpen en haar naam wordt 'Vega', die er veel mee zeilt op de Zeeuwse stromen. In 1924 komt het schip terug in Amsterdam, de eige-

naar is dan P. Blom die de naam verandert in 'Karin'. Alweer een jaar later, in 1925, koopt N.M.A. Lebret de aak en de naam wordt 'Yolanda'. Deze Lebret is familie van degene die in 1894 bij Eeltje Holtrop van der Zee te Joure een Fries jacht liet bouwen. Lebret zeilt veel op de Zuiderzee, waar E.A.H.B. Graaf van Bijlandt uit Weesp de aak ziet en koopt. De naam wordt veranderd in 'Westrhena', maar in 1928 wordt de aak alweer naar Zeeland verkocht. De eigenaar wordt dan J.C.E. Massé uit Kloetinge en de aak wordt 'Rommerswael' genoemd.

Verbouwing

Hij laat zich door Hein Kersken uit Amsterdam adviseren over het verbouwen van de Lemsteraak. Het jacht wordt voorzien van een kitstuig, dus met twee masten. In de Waterkampioen van 1928 staat een beschrijving van de verandering:

De oudste als jacht gebouwde Lemsteraak

Links: De 'Rommerswael' als tweemaster, gepubliceerd in De Waterkampioen van 1928. Onder: De geheel gerestaureerde 'Witte Walvis' anno 1995.

De restauratie in beeld

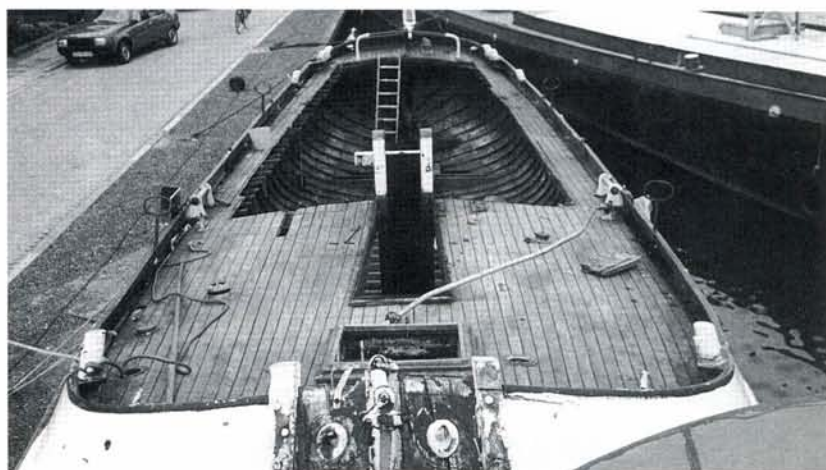
“De bezaansmast staat vlak achter de opbouw en maakt nodig, dat de kajuit-ingang van het midden naar de zijde werd verlegd. Hiervoor diende alleen een klerenkast te vervallen en de motor werd erdoor beter toegankelijk.” De Waterkampioen meldt vervolgens: “De verbouwing bleek een volledig succes te zijn. De bediening van het schip is zeer gemakkelijk en het stuurt thans veel lichter, zodat ze zonder enig bezwaar slechts door één schipper bevaren kan worden. Zowel onder het volle tuig als onder fok en grootzeil of onder gereefde fok en bezaan ligt het vaartuig goed op het roer en weigert het nooit overstag te gaan. En juist bij dit schip, dat Zeeland als terrein van haar tochten heeft, zijn de zeilcapaciteiten van groot belang. Vooral door de hier en daar sterke stroom in de Zeeuwse wateren, waarbij men vaak weinig kan verwachten van de vrij zwakke hulpmotor, een 12/15 pk 2 cilinder Sterling, die het vaartuig in stil water een snelheid van ongeveer 7 km/u geeft. Voor zover ons bekend is dit het tweede ronde schip in onze vloot, dat een kitstuig voert. Het eerste is de Lemsteraak ‘Maria’, gebouwd bij Gebr. de Boer te Lemmer in 1912 voor Kolonel de Visser te Haarlem. Eigenaars van andere ronde jachten, die voor hun al te grote zeilen ontzag hebben en een niet grotere bemanning wensen dan nodig is, kunnen een dergelijke tuigverandering overwegen.”

Europese reizen

Direct na de Tweede Wereldoorlog wordt L.J. van Broek uit Nieuw-Namen de eigenaar, maar verandert de naam niet.

In de Waterkampioen van 1958 staat een advertentie: TE KOOP aangeboden wegens ouderdom en ziekte het bekende zeewaardige Lemsteraakjacht ‘Rommerswael’, zeilnummer OA 10, lang 16 meter, breed 5 meter, zeilen en Junker diesel 80 pk, alle accommodatie inlichtingen enz.

De aak wordt gekocht door Bill Lineberg, een Amerikaan die de bezaansmast laat verwijderen en daarvoor in de plaats komt een grote nieuwe mast waaraan nieuwe zeilen worden geslagen. Hij maakt er vanuit Muiden lange reizen mee door Europa. Een foto in de Waterkampioen van 1967 toont de aak in Rome op de Tiber. De Romeinen, die de Tiber als onbevaarbaar beschouwen, waren stomverbaasd dit grote schip binnen hun muren te zien. Ondanks haar geringe diepgang kwam de ‘Rommers-

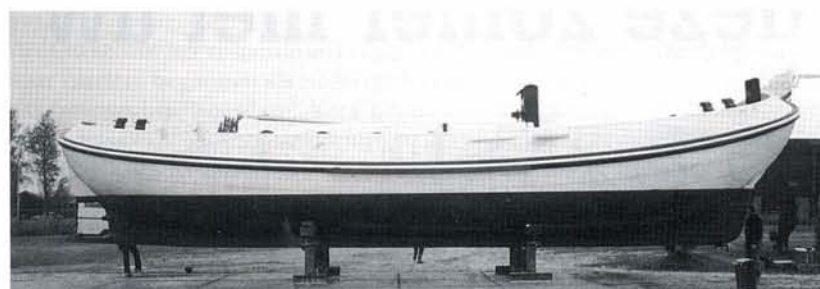
wael' er niet helemaal zonder schade aan haar onderwaterschip af.

In 1971 duikt het schip op in Veli-Losinj, een dorpje op een eiland voor de kust van Joegoslavië. Bill Lineberg had inmiddels een stuurwiel laten aanbrengen om ook met een kleine bemanning te kunnen blijven varen.

In 1972 koopt D. Verweij uit Hilversum de aak. De man die bekend is geworden als de eigenaar van het zendschip Veronica.

Met de aak probeert hij in 1973 zijn zendschip te enteren om de PTT-mensen, die het op last van de toenmalige regering in beslag hadden genomen, eraf te krijgen. Deze operatie mislukte echter. De heer Verweij had korte tijd zitting op het politiebureau van de Rijkspolitie te Water te Amsterdam.

Na deze affaire verkoopt hij de aak aan J.J.S. Dicker te Heemskerk met als

Overzicht van de bedrijven die aan de restauratie van de 'Witte Walvis' hebben gewerkt.

Scheepsreparatiebedrijf R. van den Berg in Lemmer. Rein v.d. Berg voorzag het schip van dekken, roef, r.v.s. bolders, r.v.s. mastkoker en knecht, dus al het ijzer- en r.v.s.-werk inclusief mast-, zwaard- en roerbeslag.

Het schip is daarna van binnen en buiten gestraald door de firma Verbruggen in Kampen en later door Schildersbedrijf Derk Bonsink te Zwartsluis geplamuurd en van een Sikkens verfysteem voorzien.

Vervolgens is het geschilderde schip naar Dörr Jachtbetimmering b.v. in Lemmer gesleept en daar geheel betimmerd. Buiten is teakhout gebruikt en de binnenbetimmering is van mahonie.

De zwaarden en het roer zijn van Frans eikehout.

De rondhouten d.w.z. mast, giek, gaffel en kluiverboom zijn gemaakt door de Fa. v.d. Neut in Lemmer. Het schip is verder voorzien van een Volvo 145 pk 6 cilinder motor.

De gehele technische installatie aan boord werd verzorgd door de firma Rimare uit Sneek.

De zeilen zijn gemaakt door North Sails uit Deurne.

De 'Witte Walvis' met al het fraaie teakhout dat door Dörr Jachtbetimmering bv in Lemmer werd aangebracht.

thuishaven Nauerna nabij Westzaan, waar ik haar in de winter van 1984 ontdekte. In dezelfde winter, op 22 januari, ontstaat er kortsluiting en het schip brandt tot achter de mast uit, inclusief de rondhouten.

Van de sloop gered

In het voorjaar van 1985 zie ik de aak liggen bij scheepswerf Bijdam aan de Zaan in de Wormer. Vanaf de overzijde van de Zaan bemerk ik tot mijn verbijstering dat men de aak aan het slopen

is; ik er naar toe en heb meteen de eigenaar van de sloperij opgezocht om hem duidelijk te maken dat hij zo'n stuk cultuurgoed niet mag slopen. Na lang soebatten werd er gestopt. De afspraak werd gemaakt dat ik de volgende dag met mijn archief zou komen en dat ik een koper voor het casco zou zoeken. Na mijn gegevens te hebben getoond, hing er opeens wel een prijskaartje aan de aak. Daarop heb ik Willem Stofberg gebeld of hij belangstelling had voor de aak. Binnen twee weken echter moest

er een koper zijn, dus ik trok de stoute schoenen aan en heb contact gezocht met iemand uit de onderwereld van Amsterdam, waarvan ik wist dat hij van ronde schepen hield en in die tijd over veel zakgeld beschikte. Deze heb ik het schip toen laten kopen.

De ligplaats werd het Oosterdok te Amsterdam vanwaar ik de aak goed in de gaten kon houden. Op 21 mei 1985 kreeg ik een telefoontje uit Lemmer, dat de aak daar was komen binnenvaren. Tot 1993 heeft de Lemsteraak op het droge gelegen, achter de werkplaats van de mast- en blokkenmaker Van der Neut te Lemmer.

De nieuwe en inmiddels 14e eigenaar Peter Sterk uit Lemmer heeft het casco laten restaureren. Het schip werd voorzien van een nieuwe roef, mast en andere rondhouten en er kwam natuurlijk een geheel nieuwe binnenbetimmering in, vervaardigd door Dörr Jachtbetimmering uit Lemmer (zie ook de foto op pagina 28). Het is weer een mooie aak geworden met de naam 'Witte Walvis'.

Bronnen

Ons Element, Watersport, Waterkampioen en eigen archief.